

**SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI KAR
NEVELÉSTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA
AZ OKTATÁS ÉS NEVELÉS PSZICHOLÓGIAI ÉS KOGNITÍV IDEGTUDOMÁNYI
KÉRDÉSEI DOKTORI PROGRAM**

DOMBI EDINA

**AZ IDŐPERSPEKTÍVA HAZAI MÉRÉSE, SZEMÉLYISÉGVONÁSOKKAL VALÓ
ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA ÉS EGY ÚJ JÖVŐORIENTÁCIÓS
MÉRŐESZKÖZ KIDOLGOZÁSA**

PhD-értekezés tézisei

Témavezető:
Dr. Orosz Gábor
egyetemi adjunktus

2018

A disszertáció elméleti kerete és szerkezete

Az időperspektíva azon folyamatként határozható meg, mely során az egyének személyes élményeiket automatikusan a múlthoz, a jelenhez, illetve a jövőhöz tartozó pszichológiai keretekbe szortírozzák (Zimbardo és Boyd, 1999). Alapvető hatása van az emberi viszonyokra és az események értelmezésére, korán sajátítható el kulturális, vallási környezet, társadalmi helyzet, oktatás és családi körülmények függvényében (Zimbardo és Boyd, 2008). Az időperspektíva (IP) ezért változatos lehet az egyéni különbségek (Bonniwell és Zimbardo, 2004; Zimbardo és Boyd, 1999; Webster, 2011), a személy adott társadalmon belüli helye, szocioökonómiai státusza szerint (Kruger, Reischl és Zimmerman, 2008; Guthrie, Butler és Ward, 2009), és kulturális hatások is befolyásolhatják (Sircova és mtsai, 2007; Zimbardo és Boyd, 2008). Az időperspektíva a legkülönbözőbb személyiségjellemzőkkel, szokásokkal, mindennapos tevékenységekkel, attitűdökkel és személyiségvonásokkal hozható kapcsolatba.

A Zimbardo és Boyd-féle (1999) Zimbardo Időperspektíva Kérdőív (ZTPI) öt faktort különböztet meg: múlt negatív, múlt pozitív, jelen-hedonista, jelen-fatalista és jövő dimenzió. A múlt negatív faktor egy általánosan negatív, averzív múlt szemléletet jelöl. A múlt pozitív faktor egy, a múlt emlékeivel szemben tanúsított szívélyes, érzelmes attitűdöt jelent. A jelen-hedonista orientáció a jelen élvezésére, az újdonságokra, az élvezetekre való fogékonyságként és a jövőbeli következmények figyelmen kívül hagyásaként jellemezhető. A jelen-fatalista faktor egy előre eltervezett jövő és a sors fontosságának hitét jeleníti meg, ami rezignáltságot eredményez a jelenbeli cselekvés vonatkozásában. A jövőperspektíva a jövőbeli célok és az érvényesülés folyamatának megtervezéseként jellemezhető (Zimbardo és Boyd, 1999). Az előbbi dimenziók és az élet különféle területei közti összefüggések kiterjedt vizsgálatok tárgyát képezik (ld. Stolarski, Fieulaine és Van Beek, 2014), ugyanakkor az időperspektíva dimenziók szuboptimális és optimális mintázatait (kiegyensúlyozott és nem kiegyensúlyozott időperspektíva) meghatározó személyiségfüggő változókat kevésbé kutatták.

Vizsgálatainkban az időperspektíva egyéni különbségeinek feltárásával foglalkozunk, azon változók mentén, amelyek neveléstudományi vonatkozással is bírnak. Jelen disszertáció és az elvégzett vizsgálatok sorozatának célja, hogy az időperspektíva elméletét, működését és viselkedésünkre gyakorolt hatását megismerjük, igazoljuk, hogy az időperspektíva egy komplex tényezője a személyiségnek, ami mediáló hatással bír egyéb tulajdonságainkra is, így hozzájárul – többek között – a tanulmányi sikerekhez, eredményességhez, iskolai magatartáshoz, a jövőbeni célok kialakításához. Vizsgálataink célja továbbá az is, hogy hazai

mintán kapott eredményeink nemzetközi összehasonlítások és további alkalmazott kutatások alapját képezzék.

A disszertáció elméleti áttekintést tartalmazó fejezeteiben az időperspektíva fogalmát, dimenzióit, mintázatait, kognitív és személyiségpszichológiai háttérét mutatjuk be. Ezt követően az időperspektíva mérésére alkalmazott eljárást, a személyiséggel kapcsolatos korrelátumokat és a jelenség pedagógiai relevanciáját ismertetjük. Az elméleti keret bemutatása során kitérünk az időperspektíva koncepciók alkalmazott felhasználására, az időorientáció intervenciós alkalmazásának lehetőségére is. A disszertáció empirikus vizsgálatsorozatot részletező fejezetében először a vizsgálatok céljait, hipotéziseit, majd a vizsgálatokban részt vevő személyek jellemzőit, az alkalmazott módszereket és eljárásokat ismertetjük. Ezt követően az elvégzett vizsgálatok következnek: elsőként az időperspektíva mérésére alkalmazott kérdőív adaptációjának eredményeit, majd az iskolai motivációval, csalással és impulzivitással kapcsolatos összefüggések eredményeit részletezzük, ezután a kiegyensúlyozott időperspektíva mintázat és egorugalmasság kapcsolatát mutatjuk be, végül a jövőperspektíva jelentőségére, vizsgálati eredményeire fókuszálunk. A disszertációt az összegzés és a további kutatási lehetőségeket bemutató fejezet zárja.

A disszertációban bemutatott vizsgálatok több szempontból is jelentősek. Szerettünk volna egy olyan kérdőívet adaptálni, amely számos különböző kultúrában már elfogadott és alkalmazott mérőeszköz, így lehetővé teszi a nemzetközi összehasonlító vizsgálatokat is. Továbbá, hogy az időperspektíva koncepcióját a pszichológiai kutatások mellett a pedagógiai kutatásokba is átemeljük, felhívjuk a figyelmet a kognitív és személyiségpszichológiai jelentősége mellett a pedagógiai jelentőségére is, hangsúlyozva, hogy a jelen- és különösen a jövőorientáció meghatározó a diákok tanulmányi előmenetelére nézve. Tudomásunk szerint korábbi kutatás – sem hazai, sem nemzetközi – még nem foglalkozott az időperspektíva hatásával az impulzivitás, a tanulmányi motiváció és a család összefüggésében, továbbá nem vizsgálták még a kiegyensúlyozott időperspektíva és az egorugalmasság kapcsolatát sem. Az utolsó bemutatott vizsgálatunk eredményeképpen szeretnénk egy olyan mérőeszközt is további kutatások számára kínálni, amely kiemelten a jövőorientáció mérésével foglalkozik, és alkalmas lehet arra, hogy feltárja, ahogyan az egyének a jövőjükéről gondolkodnak, így alapját képezheti az oktatással, pályaválasztással vagy éppen az általános egészséggel kapcsolatos kutatásoknak. Úgy gondoljuk, a későbbiekben a jövőperspektíva dimenzióval kapcsolatos vizsgálatok kapnak majd nagyobb figyelmet az iskolai sikeresség és a megfelelő társas alkalmazkodás szempontjából, hiszen eredményeink is alátámasztják, hogy az oktatás és pályaválasztási sikerek szempontjából ezen két terület iránti orientáció mértékének

változtatása kedvező kimenetellel bír, hozzájárul továbbá a kiegyensúlyozott profil eléréséhez.

A disszertációban bemutatott vizsgálatok céljai és hipotézisei

A disszertációban öt vizsgálat kerül bemutatásra, amellyel célunk átfogó képet adni az elmúlt évek kutatási feladatairól, tapasztalatairól, az időperspektíva elméletének hazai vizsgálati eredményeiről. Az első vizsgálat a *Zimbardo Időperspektíva Kérdőív (Zimbardo és Boyd, 1999)* hazai adaptációját mutatja be. A második vizsgálat két részből áll: a vizsgálat első részében az időperspektíva, az impulzivitás, a tanulmányi motiváció és az iskolai család kapcsolatát elemeztük. Ezt követően az így megismert összefüggésmintázat alapján további vizsgálatot végeztünk az időperspektíva jelen és jövő dimenzióira szűkítve, az iskolai családdal és a motivációval való kapcsolat pontosabb megismerése céljából. A harmadik vizsgálatban külön figyelmet fordítottunk az impulzivitás és az időperspektíva dimenziók kapcsolatának feltárására. Az elvégzett vizsgálatok révén fokozatosan egyre több információt kaptunk az időperspektíva dinamikájáról, dimenzióinak jellegzetességeiről. A negyedik kutatásunk a kiegyensúlyozott időperspektíva profil megismerésére irányult, vagyis a múlt, jelen és jövő időperspektívák közötti egyensúly kialakítására. Vizsgálataink alapján az időperspektíva dimenziói közül a jövőorientáció szerepe emelkedett ki, ezért az ötödik vizsgálatban ennek a dimenzióknak a feltárását végeztük el. A vizsgálat első részében a *Jövőperspektíva Skála (Husman és Shell, 2008)* faktorstruktúráját tártuk fel, majd az ötödik vizsgálat második részében egy átfogóbb, multidimenzionális jövőperspektíva teszt megalkotását végeztük el annak érdekében, hogy a jövőorientáció további vizsgálatához rendelkezésünkre álljon egy megfelelő mérőeszköz. Az elvégzett vizsgálatok célját és hipotéziseit az 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat: Kutatási célok és hipotézisek

	Vizsgálatok	Vizsgálat célja	Hipotézisek
I.	Az időperspektíva kérdőív hazai adaptációjának vizsgálata	A ZTPI rövid változatának magyar nyelvű adaptálása, a modell belső megbízhatósági feltételeinek betartása mellett. További cél a magyar ZTPI időbeli stabilitásának vizsgálata.	Feltételezzük, hogy: <ol style="list-style-type: none"> 1. a feltáró faktoranalízis során öt faktorból álló struktúrát kapunk, ahol a vizsgált elemek erős töltésekkel és jelentéktelen keresztöltésekkel rendelkeznek (<i>Hu és Bentler, 1999</i>). 2. a megerősítő faktoranalízis során kapott modell a kritériumoknak megfelelő illeszkedéssel rendelkezik (<i>Brown, 2006</i>). 3. a tesztet alkotó elemek belső konzisztenciája megfelelően alakul (<i>Nunnally, 1978</i>). 4. a magyar modell megfelelő időbeli stabilitással rendelkezik.
II/1.	Az időperspektíva elmélet vizsgálata az iskolai motivációval, a csalással és az impulzivitással való összefüggésben	Feltárjuk a kapcsolatot az időperspektíva és az iskolai család között, továbbá az időperspektíva, az impulzivitás és a tanulmányi motiváció összefüggéseinek mintázatát megismerjük.	Feltételezzük, hogy <ol style="list-style-type: none"> 1. a többszörös hierarchikus regresszióanalízis elvégzésével az impulzivitás pozitívan fog kapcsolódni az iskolai csaláshoz (<i>Anderman és mtsai, 2010; Baumann és Odum, 2012</i>). 2. az intrinzik motiváció negatívan fog kapcsolódni a csaláshoz (<i>Andreman, Griesinger és Westerfield, 1998; Jordan, 2001</i>). 3. az amotiváció pozitívan fog kapcsolódni a csaláshoz (<i>Vallerand és mtsai, 1992</i>). 4. az extrinzik motiváció a csalástól független lesz (<i>Andreman, Griesinger és Westerfield, 1998; Jordan, 2001</i>). 5. a jövőperspektíva negatívan kapcsolódik az iskolai csaláshoz. 6. a jelen-hedonista perspektíva pozitívan kapcsolódik az iskolai csaláshoz. 7. az időperspektíva dimenziók be tudják jósolni az iskolai csalást a motivációhoz és impulzivitáshoz kapcsolódó változóktól függetlenül.
II/2.	Az időperspektíva elmélet vizsgálata az iskolai motivációval, a csalással és az impulzivitással való összefüggésben	Annak vizsgálata, hogy az időperspektíva milyen különböző módokon befolyásolja az iskolai csalást, továbbá a korábbi vizsgálat eredményeinek alátámasztása, az időperspektíva közvetett és közvetlen hatásainak feltárása.	Feltételezzük, hogy <ol style="list-style-type: none"> 1. az intrinzik motiváció a tanulásra negatívan kapcsolódik az iskolai csaláshoz (<i>Weiss és mtsai, 1993; Anderman és mtsai, 1998; Orosz és mtsai, 2015; Pulvers és Diekhoff, 1999; Wryobeck és Whitley, 1999; Jordan, 2001; Anderman és Murdock, 2007</i>). 2. az amotivációnak közvetlen pozitív hatása van a csaló magatartás megjelenésére (<i>Angell, 2006; Orosz és mtsai, 2015</i>). 3. a jövőperspektíva negatívan kapcsolódik a csaló magatartáshoz az intrinzik motiváción keresztül (<i>De Bilde, 2011</i>). 4. a jövőperspektíva negatívan kapcsolódik az amotivációhoz, amely bejósolja a csalást (a második vizsgálat első részének eredményei alapján). 5. jövőperspektívának szerepe van a kevesebb család megjelenésében (a második vizsgálat első részének eredményei alapján). 6. a jelen-hedonista időperspektíva közvetlen hatást gyakorol a csalásra (a második vizsgálat első részének eredményei alapján). 7. a jelen-hedonista időperspektívának közvetett hatása van – az intrinzik motiváción és amotiváción keresztül – a csalásra (a második vizsgálat első részének eredményei alapján).

III.	Az időperspektíva elmélet és az impulzivitás kapcsolatának vizsgálata	Pontosabb képet kapunk az impulzivitás és az időorientáció kapcsolatáról: arra kerestük a választ, hogy az impulzivitás egyes faktora milyen mértékben képesek bejósolni az öt időperspektíva dimenziót.	Feltételezzük, hogy 1. a jelen-hedonizmust az élménykeresés, a sürgettség és a megfontolás hiánya jósolja be leginkább (<i>Mischel, Shoda és Rodriguez, 1989; Whiteside és Lynam, 2001</i>). 2. a jelen-fatalizmust az impulzivitás dimenziói közül a kitartás hiánya jósolja be (<i>Zimbardo és Boyd, 1999</i>). 3. a múlt negatív és a múlt pozitív orientációkat az impulzivitás dimenziói nem jósolják be (<i>Zimbardo és Boyd, 1999</i>). 4. a jövőorientáció az impulzivitás dimenzióival negatív irányú kapcsolatot mutat (<i>Adams és Nettle, 2009; Zimbardo és Boyd, 1999</i>).
IV.	A kiegyensúlyozott időperspektíva mintázat és az egorugalmasság kapcsolatának vizsgálata	Az egorugalmasságot személyiségfüggő háttérváltozóként igazoljuk, amelynek hatása van a kiegyensúlyozott időperspektívára.	Feltételezzük, hogy 1. az egorugalmasság negatív összefüggést mutat a múlt negatív orientációval. 2. az egorugalmasság pozitív összefüggést mutat a múlt pozitív orientációval. 3. az egorugalmasság pozitív összefüggést mutat a jelen-hedonista orientációval. 4. az egorugalmasság negatív összefüggést mutat a jelen-fatalista orientációval. 5. az egorugalmasság pozitív összefüggést mutat a jövőorientációval. 6. erősebb összefüggést kapunk az egorugalmasság <i>aktív szerepvállalás a világban és problémamegoldó stratégia repertoár</i> dimenzióinak az időperspektíva faktorokhoz fűződő kapcsolatában, mint az <i>integrált stressz alatti teljesítmény</i> esetében (<i>Block, 2002; Block és Block, 1980</i>).
V/1.	A jövőorientációt mérő kérdőív hazai adaptációjának vizsgálata és egy új mérőeszköz fejlesztésének bemutatása	Megerősítő faktorelemzés (CFA) alkalmazásával felmérjük a <i>Husman és Shell (2008) Jövőperspektíva skála</i> faktorstruktúráját és belső konzisztenciáját.	Feltételezzük, hogy 1. a megerősítő faktoranalízis során négy faktorból álló struktúrát kapunk, ahol a vizsgált elemek erős töltésekkel és jelentéktelen keresztöltésekkel rendelkeznek (<i>Hu és Bentler, 1999</i>). 2. a megerősítő faktoranalízis során kapott modell a kritériumoknak megfelelő illeszkedéssel rendelkezik (<i>Brown, 2006</i>). 3. a tesztet alkotó elemek belső konzisztenciája megfelelően alakul (<i>Nunnally, 1978</i>).
V/2.	A jövőorientációt mérő kérdőív hazai adaptációjának vizsgálata és egy új mérőeszköz fejlesztésének bemutatása	Egy új jövőorientációt mérő kérdőív kidolgozását céloztuk meg, amely megragadja az egyén viszonyulását saját jövőjéhez. Annak vizsgálata, hogy elfogadható modellilleszkedést mutat-e a faktorstruktúra a megerősítő faktorelemzés során, valamint az Én a Jövőben skála konvergencia validitásának megbecslése a Zimbardo Időperspektíva kérdőívvel való összevetés révén.	Feltételezzük, hogy 1. az egyén és a jövője közötti kapcsolat természete multidimenzionális módon ragadható meg, amely egyaránt tartalmaz pozitív és negatív nézőpontokat (<i>Carelli és mtsai, 2011; Ajzen és Madden, 1986; Bandura, 1978; Prenda és Lachman, 2001; Hofstede, 1980; Boniwell, 2005</i>). 2. a megerősítő faktoranalízis során öt faktorból álló struktúrát kapunk, ahol a vizsgált elemek erős töltésekkel és jelentéktelen keresztöltésekkel rendelkeznek (<i>Hu és Bentler, 1999</i>). 3. a megerősítő faktoranalízis során kapott modell a kritériumoknak megfelelő illeszkedéssel rendelkezik (<i>Brown, 2006</i>). 4. a tesztet alkotó elemek belső konzisztenciája megfelelően alakul (<i>Nunnally, 1978</i>). 5. ZTPI jövőperspektívája mindössze az időgazdálkodás faktorról áll összefüggésben, a fennmaradó négy dimenzióhoz nem kapcsolódik.

A minta jellemzői

A következőkben a vizgálatsorozatunkban résztvevők jellemzőit, a minta leíró adatait ismertetjük (2. táblázat). Az első négy vizsgálat esetében a mintavétel hozzáférés alapú volt, az ötödik vizsgálat során többlépcsős, arányosan rétegezett valószínűségi mintavételi eljárást alkalmaztunk. Az adatgyűjtést a Helsinki Nyilatkozat elvei szerint, a Magyar Pszichológiai Társaság és a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet etikai kódexének betartásával végeztük.

Összesen 3709 fő töltötte ki a rövidített Zimbardo Időperspektíva Kérdőívet, melynek a következő öt vizsgálat során megvizsgáltuk a faktorstruktúráját és megbízhatóságát (első vizsgálat), valamint összefüggését a tanulmányi motivációkkal és a csalással (második vizsgálat), az impulzivitással (harmadik vizsgálat), az egorugalmassággal (negyedik vizsgálat) és a jövőperspektíva kérdőívvel (ötödik vizsgálat).

2. táblázat: A disszertációban bemutatott vizsgálatok résztvevői, eszközei, eljárása

	Vizsgálatok	Résztvevők	Eszközök	Eljárás
I.	Az időperspektíva kérdőív hazai adaptációjának vizsgálata	1370 fő (941 nő/424 férfi), 5 fő esetén ismeretlen adat. Életkor: 13–86 év ($M_{kor} = 32,24$; $SD_{kor} = 14,66$), 13 fő esetén ismeretlen adat.	Zimbardo Időperspektíva Kérdőív (Zimbardo Time Perspective Inventory, ZTPI; <i>Zimbardo és Boyd, 1999</i>).	A kérdőívet online kitölthető formában tettük hozzáférhetővé.
II/1.	Az időperspektíva elmélet vizsgálata az iskolai motivációval, a csalással és az impulzivitással való összefüggésben	252 fő (152 lány/96 fiú), 4 fő esetén ismeretlen adat. Életkor: 14–19 év ($M_{kor} = 16,5$, $SD_{kor} = 1,16$).	Zimbardo Időperspektíva Kérdőív magyar, rövidített változata (<i>Orosz és mtsai, 2017</i>). Iskolai Tisztességtelenség Kérdőív (Academic Dishonesty Scale; <i>McCabe és Trevino, 1997</i>). Iskolai Motivációs Skála (Academic Motivation Scale, AMS; <i>Vallerand és mtsai, 1992</i>).	Osztályteremben történő online adatgyűjtés.
II/2.		371 fő (197 lány/174 fiú), Életkor: 14–18 év ($M_{kor} = 16,56$; $SD_{kor} = 1,18$).		
III.	Az időperspektíva elmélet és az impulzivitás kapcsolatának vizsgálata	1070 fő (665 nő/405 férfi). Életkor: 14–65 év ($M_{kor} = 19,69$, $SD_{kor} = 5,62$).	Zimbardo Időperspektíva Kérdőív magyar, rövidített változata (<i>Orosz és mtsai, 2017</i>). UPPS Impulzivitás Kérdőív (UPPS Impulsive Behavior Scale, UPPS; <i>Whiteside és Lynam, 2001</i>).	A kérdőívet online kitölthető formában tettük hozzáférhetővé.
IV.	A kiegyensúlyozott időperspektíva mintázat és az egorugalmasság kapcsolatának vizsgálata	775 fő (508 nő/267 férfi). Életkor: 18–61 év ($M_{kor} = 25,11$, $SD_{kor} = 8,32$).	Zimbardo Időperspektíva Kérdőív magyar, rövidített változata (<i>Orosz és mtsai, 2017</i>). Egorugalmasság Kérdőív (ER89; <i>Block és Kremen, 1996</i> ; a magyar validálás <i>Farkas és Orosz, 2015</i>).	A kérdőívet online kitölthető formában tettük hozzáférhetővé.
V/1.	A jövőorientációt mérő kérdőív hazai adaptációjának vizsgálata és egy új mérőeszköz fejlesztésének bemutatása	605 fő (309 nő/296 férfi). Életkor: 18–60 év ($M_{kor} = 38,99$ év, $SD_{kor} = 12,51$).	Jövőidő-perspektíva teszt (Future Time Perspective Scale, FTP; <i>Husman és Shell, 2008</i>). Én a Jövőben Skála (Self in the Future Scale, SFS).	A kérdőívet online kitölthető formában tettük hozzáférhetővé.
V/2.		242 fő (180 nő/62 férfi). Életkor: 14–58 év ($M_{kor} = 26,22$; $SD_{kor} = 8,60$).		

Az eredmények összegzése az egyes vizsgálatokra lebontva

A disszertációban az elméleti áttekintés révén célunk az időperspektíva elméletének bemutatása volt, valamint a további kutatásra érdemes területek, kérdések feltárása. A fogalmi meghatározások áttekintését követően bemutattuk azokat a fontosabb kutatási témaköröket, területeket és eredményeket, amelyeket az időhöz való viszonyulással összefüggésben vizsgáltak az elmúlt időszakban. A bemutatott nemzetközi eredmények és vizsgálatok alapján igyekeztünk feltárni azt az irányvonalat, amely alapján érdemes a hazai kutatásokat is elvégezni. Az elvégzett kutatások relevanciáját igazolják már meglévő nemzetközi eredmények, amelyekből arra következtethetünk, hogy az időperspektíva egy komplex, átfogó tényezője a személyiségnek, amely mediáló hatással bír számos egyéb tulajdonságunkra is.

Első vizsgálat

A disszertációban bemutatott empirikus vizsgálatok közül az első kutatás célja az időperspektíva vizsgálatára nemzetközi kutatásokban leggyakrabban használt Zimbardo Időperspektíva Kérdőív (ZTPI) hazai adaptációja volt, ezzel együtt egy kompakt, jó faktorstruktúrájú, megfelelő konvergens validitású és egyben megbízható kérdőívváltozat elkészítése. A feltáró faktoranalízis (EFA) során főtengety elemzést (principal axis factoring) végeztünk, aminek eredményeképpen ellenőriztük az öt faktoros struktúrát, amelybe a pozitív múlt, negatív múlt, hedonista jelen, fatalista jelen és a jövő faktorok tartoznak. Ezt követően megerősítő faktorelemzéssel (CFA) teszteltünk három modellt, az eredeti 56 tételből álló modellt, majd *Sircova* és munkatársai (2014) által kidolgozott 36 tételes modellt, végül egy olyan 17 tételből álló modellt, amely megfelel a fentebb leírt kritériumoknak. Kutatásunk alapján feltételezhető, hogy a ZTPI hosszabb változata viszonylag kevésbé illik a megerősítő faktoranalízis (CFA) modelljébe, illetve több alkalommal előfordult, hogy a feltáró faktoranalízis (EFA) eredményei sem illeszkedtek az eredeti modellhez. A rövidített változatokat viszont belső következetlenségek jellemzik. A ZTPI pszichometriai gyengeségeinek egyik lehetséges oka az lehet, hogy a skála az időperspektívára épül, egy olyan hatalmas és átfogó fogalomra, amely sok különböző életterületre van hatással. A másik lehetséges gond a múlt pozitív és a múlt negatív faktorokkal kapcsolatos, melyek reverz tételekkel rendelkeznek. A reverz múlt pozitív tételek keresztöltése a múlt negatív faktorokba csökkentheti a CFA modellilleszkedési értékét. Hogy kiküszöböljük e hiányosságokat, arra törekedtünk, hogy a legmegfelelőbb, a ZTPI öt faktorát legjobban megjelenítő tételeket

válasszuk ki. A három modell vizsgálatának eredményeképpen magyar mintán a 17 tételt tartalmazó kérdőív mutatkozott a legmegfelelőbbnek, mivel összességében jobb belső konzisztenciával és illeszkedési mutatókkal rendelkezik a másik két modellhez viszonyítva. Törekedtünk arra is, hogy a magyar nyelvű kérdőív időbeli stabilitását ellenőrizzük. Összességében azt mondhatjuk, hogy kutatásunk céljai megvalósultak, azaz rendelkezésünkre áll a Zimbardo Időperspektíva Kérdőív egy olyan rövidített, magyar nyelvű változata, amely a belső konzisztenciát, az elfogadható modellilleszkedést és a teszt-reteszt megbízhatóságot tekintve jó pszichometriai tulajdonságokkal rendelkezik.

Második vizsgálat

A dolgozatban bemutatott második vizsgálat célja az volt, hogy a ZTPI-vel felmérjük magyar mintán is, hogy milyen összefüggés mutatható ki a tanulmányi motivációk és célok, illetve az egyes időperspektíva dimenziók között. Ezek közül korábban egyetlen kutatás sem vizsgálta meg, hogy az időperspektíva és az iskolai csalás között milyen összefüggés mutatható ki. A jelen disszertáció célja volt, hogy feltárja ezt az összefüggésmintázatot olyan módon, hogy tekintetbe veszi az iskolai csalás olyan korábban feltárt prediktorait, mint az iskolai motivációk és tanulmányi célok. Mindazonáltal tudomásunk szerint semmilyen korábbi kutatás nem foglalkozott még az időperspektíva hatásával az impulzivitás, a tanulmányi motiváció és a csalás összefüggésében sem. A bemutatott vizsgálatok alapján arra jutottunk, hogy a jövőperspektíva negatívan, míg a jelenperspektíva pozitívan kapcsolódik a csalás megjelenéséhez. A második vizsgálat azt mutatta, hogy a jövőperspektíva és a csalás közötti kapcsolatban közbenjár az intrinzik motiváció és az amotiváció. Azonban a jelen-hedonista perspektíva csak közvetlenül kapcsolódott a csaláshoz. Az időperspektíva dimenziók és az iskolai csalás közötti kapcsolatot figyelembe véve, az időperspektíva átalakulásának lehet jótékony hatása a tanulók iskolai motivációira, teljesítményre és a csalásra, ha lehetséges a jelen-hedonizmus csökkentése és a jövőorientáció növelése. Felmerül a kérdés: hogyan lehet megváltoztatni a tanulók időperspektíváját, hogy a csalást csökkentsük, valamint további pozitív iskolai következményei legyenek. *Zimbardo és Boyd (2008)* említést tesznek az időperspektíva mintázat megváltoztatásának stratégiáiról, ám konkrét intervenció nem került kidolgozásra ezidáig. Ezért a jövőben számunkra egy érdekes kutatási irány lehet annak vizsgálata, hogy milyen módon lehetne alkalmazni az oktatásban és az iskolai tanácsadásban. Szükség van jövőbeni kutatásokra, hogy feltárjuk, vajon a rövid távú célok kitűzése (melyek a jelen-hedonizmushoz kapcsolhatók) képes-e megváltoztatni a tanulók

időperspektíváját, melynek pozitív következményei lehetnek a fokozott iskolai motiváció és teljesítmény, míg a csalás előfordulásának csökkenése.

Harmadik vizsgálat

A disszertáció célja volt feltárni azt is, hogy milyen kapcsolatban áll az időperspektíva különböző személyiségdimenziókkal. Olyan jellemzőkre fókuszáltunk, amelyek pedagógiai relevanciája is igazolt. Ezek közül kiemelhető az impulzivitás és az egorugalmasság tényezői. Annak ellenére, hogy az időperspektíva jelen és jövő dimenzióinak szempontjából kulcsfontosságú jelenség a jutalomkésleltetés és az impulzusok kontrollja, korábban nem tárták fel az impulzivitás és az időperspektíva kapcsolatát. A harmadik kutatás során strukturális egyenletmodellezést alkalmaztunk annak érdekében, hogy az impulzivitás és az időperspektíva összefüggéseit jobban megismerjük. A jelen-hedonizmust eredményeink alapján az élménykeresés, a megfontoltság hiánya erősen bejósolja, míg a sürgetettség csak kisebb mértékben, a kitartás hiánya pedig nincs rá hatással. Ez az eredmény megerősíti első hipotézisünket és összhangban áll *Mischel, Shoda és Rodriguez* (1989), valamint *Whiteside és Lynam* (2001) eredményeivel. A jelen-fatalizmus esetében feltételeztük, hogy az impulzivitás dimenziói közül a kitartás hiánya lesz a bejósoló tényező *Zimbardo és Boyd* (1999) alapján, amelyet eredményeink is alátámasztanak, azonban a sürgetettség is szignifikáns prediktornak bizonyult a kitartás hiánya mellett. Feltételeztük, hogy a múlt negatív és a múlt pozitív orientációkat az impulzivitás dimenziói nem jósolják be (*Zimbardo és Boyd*, 1999), azonban ez csak a múlt pozitív dimenzió esetében igazolódott. A múlt negatív orientációt az impulzivitás dimenziói közül a sürgetettség bejósolja, a többi dimenzió nem. A jövőorientáció esetében negatív irányú kapcsolatot vártunk az impulzivitás dimenzióival (*Adams és Nettle*, 2009; *Zimbardo és Boyd*, 1999 alapján), amely igazolódott három dimenzió esetén – kitartás hiánya, élménykeresés és sürgetettség –, a megfontoltság hiánya azonban nem mutatott kapcsolatot a jövőorientációval. A második vizsgálatához hasonlóan igazolódott, hogy az impulzivitás négy faktora az időorientációk közül a jelen-hedonizmus, valamint a jövőorientáció esetében jelentős magyarázóerővel bír. Ez az eredmény megerősíti korábbi feltételezéseinket, valamint *Metcalfé és Mischel* (1999) kutatási eredményeivel is összhangban áll. Korábbi kutatásokból tudjuk, hogy a tanulási nehézségek hátterében álló okok között szerepel az impulzív magatartás is (*Shoda, Mischel és Peake*, 1990), valamint a kockázatvállaló magatartás és az impulzivitás is összefüggést mutatnak, így további kutatásokban, esetleg intervenciós programok során az időorientációk vizsgálata tanulási

nehézségekkel küzdő diákok esetében indokolt lehet. Szükség szerint a jelen-hedonizmus mérséklése, a jövőorientáció erősítése kiegészítő technika lehet a tanulási nehézségek kezelésében. Így a további kutatásoknak kísérleti módszerekkel kellene megerősíteniük az impulzivitás, az időperspektíva és a tanulási nehézségek között feltárt kapcsolatot.

Negyedik vizsgálat

Az időperspektíva mintázatok vizsgálata lehetőséget nyújt arra is, hogy feltárjuk a kiegyensúlyozott és nem kiegyensúlyozott időperspektívákat. Korábban számos kutatás kimutatta a kiegyensúlyozott időperspektíva pozitív következményeit, azonban semmit sem tudunk arról, hogy milyen személyiségprofil, illetve milyen személyiségdimenziók állhatnak a kiegyensúlyozott időperspektíva mögött. A jelen kutatásban cél volt feltárni azt is, hogy az egorugalmasság lehet-e egy olyan személyiségdimenzió, amely a kiegyensúlyozott időperspektíva mögött állhat. A dolgozatomban bemutatott negyedik vizsgálat célja az egorugalmasság (ER; *Block, 2002, Block és Block, 1980*) hatásának vizsgálata volt, amely segíti a könnyed váltást az egyes időperspektívák közt, ami kiegyensúlyozott időperspektívához (KIP) vezethet. Kutatásunkban az egorugalmasságot a személyiségpszichológiai háttér egyik kulcsváltozójaként azonosítottuk, amelynek jelentős szerepe van az ZTPI öt dimenziója közti összhangra utaló optimális időszemlélet kialakításában. A változó- és személyfüggő elemzések kimutatták, hogy az egorugalmasság két eleme releváns: az aktív szerepvállalás a világban és a problémamegoldó stratégiák széles repertoárja. Az egorugalmasság e két dimenziója láthatólag hozzájárul a flexibilitáshoz, amely a kiemelt idődimenziók közti váltáshoz szükséges a folyton változó környezethez történő alkalmazkodás során. További kutatásokra vár a feladat, hogy megvizsgálják, hogyan javítható, fejleszthető az egorugalmasság széles körben annak érdekében, hogy növekedjen a kiegyensúlyozott időperspektívával rendelkezők viszonylag kis aránya.

Ötödik vizsgálat

Az utolsó vizsgálat célja volt megalapozni egy olyan többdimenziós jövőperspektíva kérdőívet, amely megfelelő faktorstruktúrával rendelkezik és lefedi a jövővel kapcsolatos vélekedések és attitűdök jelentős részét. Ez a vizsgálat két főbb munkát takar: (1) a rendelkezésre álló korábbi jövőperspektíva kérdőív faktorszerkezetének vizsgálata, (2) egy olyan eszköz kidolgozása, amely átfogó módon képes a jövőperspektívát megragadni. Az Én

a Jövőben Skála és a ZTPI dimenziói közötti kapcsolódások érdekesek lehetnek, tekintve, hogy a ZTPI jövőperspektívája mindössze az időgazdálkodással áll összefüggésben, a fennmaradó négy dimenzióhoz nem kapcsolódik. Figyelembe véve ezt, valamint a tényt, hogy az Én a Jövőben Skála összes faktora összefügg a jövőperspektíva általános konstrukciójával, feltételezzük, hogy a ZTPI nem ragadja meg teljességében azt, ahogyan az egyének a jövőt definiálják, elképzelik. További alternatív dimenziók különíthetők el annak leírására, hogyan érzékelik és értelmezik az egyének a jövő fogalmát. Nem von le ugyanakkor mindez a ZTPI érdemeiből, amelyet eredetileg arra terveztek, hogy megragadjon egy általános időperspektívát, múlt- és jelenbeli elemekkel együtt. Mindazonáltal jelen kutatásban csupán a ZTPI-dimenziók és az Én a Jövőben Skála faktorainak összefüggéseit elemeztük, valamint a ZTPI jövő-dimenziója és az Én Jövőben Skála faktorainak kapcsolódásait értelmeztük. Későbbi kutatások vizsgálhatják, hogyan viszonyulnak az egyes Én a Jövőben Skála dimenziók a különböző személyiség-dimenziókhoz és az egyéni különbségekhez.

Kutatásunknak fő célja az volt, hogy megvizsgáljuk a jelenleg leginkább elterjedt jövőperspektíva mérésére szolgáló kérdőív (Jövőperspektíva Skála, *Husman és Shell, 2008*) faktorstruktúráját, majd egy új mérőeszköz megalkotására törekedtünk, ami alternatíváját jelenti és szélesebb értelmezését biztosítja annak, ahogyan az egyének képet alkotnak a jövőről és értelmezik azt. A kérdőívfejlesztési munka eredményeképpen a pozitív jövő, a jövőirányítás, a jövőbizonytalanság, az időgazdálkodás és az énhatékonyság hiánya dimenzióit tartalmazó Én a Jövőben Skála megfelelő faktorstruktúrát, jó belső konzisztenciát és tanulságos kapcsolati mintázatot mutat a legelterjedtebb időperspektíva kérdőívvel (ZTPI). Lehetőséget jelent további kutatások számára, amelyek e sok összetevős konstrukció kapcsolatát vizsgálnák az oktatás, a munka és az egészség területeivel a későbbiekben.

További kutatási irányok

Az időorientáció fejlődéslélektani keretéről, a gyerekek időorientációjának alakulásáról keveset tudunk, melynek oka, hogy viszonylag kevés nemzetközi mérés történt nem felnőtt mintán. Ezt további kutatási irányként szükséges lenne feltárni. Diákokkal végzett vizsgálatunk ezért is újszerű, a dolgozat értékét növeli.

Az időperspektíva profil működésének, valamint egyéb személyiségdimenzióinkra gyakorolt hatásának alapos ismerete hozzásegíthet a későbbiekben egy tervezett tréningprogram kidolgozásához, amelynek középpontjában az időperspektíva profil módosítása, korrekciója állna. Ilyen irányú vizsgálatok és az alkalmazott felhasználásra tett

kísérlet csekély számban áll rendelkezésünkre, ezért a jövőben számunkra érdekes kutatási irány lehet. A disszertációban bemutatott kutatások alkalmasak arra is, hogy alapjául szolgálhassanak olyan oktatási közegben kivitelezhető szociálpszichológiai intervencióknak, melyek a diákok körében kiegyensúlyozott időperspektívát tudnak kialakítani, növelve ezzel a diákok eredményességét a tanulásban. A disszertáció így módon hozzájárul az időperspektíva elméletének pedagógiai, kognitív pszichológiai és személyiséglélektani alkalmazhatóságához is.

Irodalomjegyzék

- Adams, J. és Nettle, D. (2009): Time perspective, personality and smoking, body mass, and physical activity: An empirical study. *British Journal of Health Psychology*, **14**. 83–105.
- Ajzen, I. és Madden, T. J. (1986): Prediction of goal-directed behavior: Attitudes, intentions, and perceived behavioral control. *Journal of Experimental Social Psychology*, **22**. 5. sz. 453-474. doi: 10.1016/0022-1031(86)90045-4
- Anderman, E. M., Cupp P. K. és Lane, D. (2010): Impulsivity and Academic Cheating. *The Journal of Experimental Education*, **78**. 135-150.
- Anderman, E. M., Griesinger, T. és Westerfield, G. (1998): Motivation and cheating during early adolescence. *Journal of Educational Psychology*, **90**. 84–93.
- Anderman, E. M. és Murdock, T. (2007): *Psychology of academic cheating*. Elsevier, San Diego.
- Angell, L. R. (2006): The relationship of impulsiveness, personal efficacy, and academic motivation to college cheating. *College Student Journal*, **40**. 1.
- Bandura, A. (1978): Reflections on self-efficacy. *Advances in Behavior Research and Therapy*, **1**. 4. sz. 237-269.
- Baumann, A. A. és Odum, A. L. (2012): Impulsivity, risk taking, and timing. *Behavioural Processes*, **90**. 408-414.
- Block, J. (2002): *Personality as an affect-processing system: Toward an integrative theory*. Psychology Press.
- Block, J. H. és Block, J. (1980): *The role of ego-control and ego-resiliency in the organization of behavior*. Volume 13. 39-101. Development of cognition, affect, and social relations: The Minnesota symposia on child psychology, NJ: Erlbaum, Hillsdale.

- Block, J. H., Kremen, A. M. (1996): IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, **70**. 349–361.
- Boniwell, I. (2005): Beyond time management: How the latest research on time perspective and perceived time use can assist clients with time-related concerns. *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring*, **3**. 2. sz. 61-74.
- Boniwell, I. és Zimbardo, P. G. (2004): Balancing one's time perspective in pursuit of optimal functioning. In: Linley, P. A. és Joseph, S. (szerk.): *Positive psychology in practice*. NJ: Wiley, Hoboken 165-180.
- Brown, T. A. (2006): *Confirmatory factor analysis for applied research (second edition)*. NY: Guilford Press, New York.
- Carelli, M. G., Wiberg, B. és Wiberg, M. (2011): Development and construct validation of the Swedish Zimbardo Time Perspective Inventory. *European Journal of Psychological Assessment*, **27**. 4. sz. 220-227. doi: 10.1027/1015-5759/a000076.
- De Bilde, J., Vansteenkiste, M. és Lens, W. (2011): Understanding the association between future time perspective and self-regulated learning through the lens of self-determination theory. *Learning and Instruction*, **32**. 332-344.
- Farkas, D. és Orosz, G. (2015): Ego-resiliency Reloaded: A Three-Component Model of General Resiliency. *PLOS ONE*, **10**. 3. sz. e0120883.
- Guthrie, L. C., Butler, S. C. és Ward, M. M. (2009): Time perspective and socioeconomic status: A link to socioeconomic disparities in health? *Social Science & Medicine*, **68**. 12. sz. 2145–2151. doi: 10.1016/j.socscimed.2009.04.004
- Hofstede, G. (1980): *Culture's consequences*. CA: Sage Publications, Beverly Hills.
- Hu, L. és Bentler, P. M. (1999): Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, **6**. 1. sz. 1-55. doi: 10.1080/10705519909540118
- Husman, J. és Shell, D. F. (2008): Beliefs and Perceptions about the Future: A Measurement of Future Time Perspective. *Learning and Individual Differences*, **18**. 2. sz. 166-175. doi:10.1016/j.lindif.2007.08.001
- Jordan, A. E. (2001): College student cheating: The role of motivation, perceived norms, attitudes, and knowledge of institutional policy. *Ethics & Behavior*, **11**. 3. sz. 233-247.
- Kruger, D. J., Reischl, T. és Zimmerman, M. A. (2008): Time perspective as a mechanism for functional developmental adaptation. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, **2**. 1. sz. 1-22. doi: 10.1037/h0099336

- McCabe, D. L. és Trevino, L. K. (1997): Individual and contextual influences on academic dishonesty: A multi-campus investigation. *Research in Higher Education*, **38**. 3. sz. 379-396.
- Metcalf, J. és Mischel, W. (1999): A hot/cool-system analysis of delay of gratification: dynamics of willpower. *Psychological review*, **106**. 1. sz. 3.
- Mischel, W., Shoda, Y. és Rodriguez, M. L. (1989): Delay of gratification in children. *Science*, **244**. 4907. sz. 933-938.
- Nunnally, J. C. (1978): *Psychometric theory (2d ed.)*. McGraw-Hill series in psychology. McGraw-Hill, New York.
- Orosz, G., Dombi, E., Tóth-Király, I. és Roland-Lévy, C. (2015): The Less is More: The 17-Item Zimbardo Time Perspective Inventory. *Current Psychology*, 1-9. doi: 10.1007/s12144-015-9382-2.
- Orosz, G., Zimbardo, P. G., Bóthe, B. és Tóth-Király, I. (2017): The paradoxical effect of climate on time perspective considering resource accumulation. *Behavioral and Brain Sciences*, **40**.
- Prenda, K. M. és Lachman, M. E. (2001): Planning for the future: a life management strategy for increasing control and life satisfaction in adulthood. *Psychology and Aging*, **16**. 2. sz. 206-216. doi: 10.1037/0882-7974.16.2.206
- Pulvers, K. és Diekhoff, G. M. (1999): The relationship between academic dishonesty and college classroom environment. *Research in Higher Education*, **40**. 4. sz. 487-498.
- Shoda, Y., Mischel, W. és Peake, P. K. (1990): Predicting adolescent cognitive and self-regulatory competencies from preschool delay of gratification. *Developmental Psychology*, **26**. 978-986.
- Sircova, A., van de Vijver, F. J., Osin, E., Milfont, T. L., Fieulaine, N., Kislali-Erginbilgic, A. és Davydova, I. (2014): A global look at time a 24-country study of the equivalence of the Zimbardo Time Perspective Inventory. *Sage Open*, **4**. 1. sz. doi: 10.1177/2158244013515686
- Stolarski, M., Fieulaine, N. és Beek, W. (2014): *Handbook Time Perspective*. Springer.
- Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Brière, N. M., Senécal, C. és Vallières, E. F. (1992): The academic motivation scale: a measure of intrinsic, extrinsic and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, **52**. 1003-1017.
- Webster, J. D. (2011): A new measure of time perspective: initial psychometric findings for the balanced time perspective scale (BTPS). *Canadian Journal of Behavioural Science*, **43**. 2. sz. 111-118. doi: 10.1037/a0022801

- Weiss, M. R. (1993): Psychological effects of intensive sport participation on children and youth: Self-esteem and motivation. In *Intensive participation in children's sports*. Human Kinetics.
- Whiteside, S. P. és Lynam, D. R. (2001): The Five Factor Model and impulsivity: using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, **30**. 4. sz. 669-689.
- Wryobeck, J. M. és Whitley Jr, B. E. (1999): Educational value orientation and peer perceptions of cheaters. *Ethics & Behavior*, **9**. 3. sz. 231-242.
- Zimbardo, P. G. és Boyd, J. N. (1999): Putting time in perspective: a valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, **77**. 6. sz. 1271–1288. doi: 10.1007/978-3-319-07368-2_2
- Zimbardo, P. G. és Boyd, J. N. (2008): *The time paradox: The new psychology of time*. Rider Books, London.

A disszertáció témaköréhez kapcsolódó publikációk, konferencia előadások

- Dombi E. és Kovács Á. G. (2017): Machs in Time and Space: Time orientation of machs with respect to work addiction. *Ph Publico: Impulse aus Wissenschaft, Forschung und pädagogischer Praxis*: **12**. 125-132. ISBN:978-385253-569-2.
- Dombi E. és Orosz G. (2016): *Measuring Future Time Perspective: Developing a new scale*. In: Anna Sircova, Svenja Konowalczyk (szerk.) 3rd International Conference on Time Perspective.
- Dombi E. és Kovács Á. G. (2016): Időparadoxon: Hasznosítsd újra a tegnapot, élvezd a mát és légy úrrá a holnapon. *Iskolakultúra*, **26**. 12. sz. 96-98.
- Dombi, E. (2016): Az időperspektíva elméletének kutatási eredményei és gyakorlati alkalmazhatósága. In: Vargha, A. szerk. (2016): A Magyar Pszichológiai Társaság XXV. Országos Tudományos Nagygyűlése. Budapest: Contact. ISBN 978-615-80241-2-9.
- Dombi, E. (2015). *Focusing on students' motivation in the Hungarian educational context*. 17th International Academic Conference. International Institute of Social and Economic Sciences, Prague Czech Republic.
- Dombi, E. (2015). Jelen, múlt, jövő. Az időorientáció szerepe életünkben. In: Vargha, A. szerk. A Magyar Pszichológiai Társaság XXIV. Országos Tudományos Nagygyűlése. ISBN 978-615-80241-0-5. Topbalaton.

- Dombi, E. (2015). *Academic motivation*. 13th Conference on Educational Assessment. Szeged: Gold Press, p. 130. ISBN:978-963-306-314-9.
- Dombi, E. (2015). *Zimbardo Időperspektíva Kérdőív (ZTPI) validálásának vizsgálata*. Doktoranduszok Országos Szövetségének Tavaszi Szél Konferenciája, Eger: Publio Kiadó. ISBN: 978-963-397-702-6.
- Dombi, E. (2014): *Az időperspektíva és a testi-lelki egészség összefüggései*. Magyar Tudomány Ünnepe esemény. MTA SZAB Állampolgári Kompetenciák Munkabizottság előadói ülése, Szeged.
- Dombi, E. (2014): *Az időorientáció vizsgálatának pszichológiai és neveléstudományi vonatkozásai*. XIV. Országos Neveléstudományi Konferencia. Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete. ISBN: 978-963-473-742-1.
- Dombi, E. (2014): *Time Perspective and Academic Cheating*. 22nd International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP). Université de Reims, Champagne-Ardenne.
- Dombi, E. és Orosz, G. (2014). *Time perspectives behind self-reported academic cheating behavior among Hungarian secondary school students*. IACEP Conference, University of Presov. ISBN: 978-80-555-1075-0.
- Dombi, E. és Orosz, G. (2014): *Időorientáció és egészséghez való hozzáállás vizsgálata*. In: Vargha, A. szerk. (2014): XXIII. MPT Országos Tudományos Nagygyűlése Kivonatkiötet. Marosvásárhely: Oracler Advertising. ISBN 978-963-87915-9-7.
- Dombi, E. és Orosz, G. (2014): *Time perspectives behind student cheating*. In: Korom, E., Pásztor, A. szerk. 12th Conference on Educational Assessment. Szeged: Gold Press. ISBN: 978-963-306-279-1.
- Dombi, E. (2014): *Testkép és időperspektíva kapcsolata*. In: Csiszár, I. és Kőmíves, P.M. szerk. Tavaszi Szél Tanulmánykiötet, **4**. 283-292. (ISBN: 978-963-89560-8-8).
- Orosz, G., Dombi, E., Tóth-Király, I., Bőthe, B., Jagodics, B. és Zimbardo, P. G. (2016): *Academic cheating and time perspective: Cheaters live in the present instead of the future*. *Learning and Individual Differences*, **52**. 39-45.
- Orosz, G., Dombi, E., Tóth-Király, I., Roland-Lévy, C. (2015): *The Less is More: The 17-Item Zimbardo Time Perspective Inventory*. *Current Psychology*, DOI:10.1007/s12144-015-9382-2.
- Tóth-Király, I., Orosz, G., Dombi, E., Jagodics, B., Farkas, D. és Amoura, C. (2017): *Cross-cultural comparative examination of the Academic Motivation Scale using exploratory structural equation modeling*. *Personality and Individual Differences*, **106**. 130-135.